

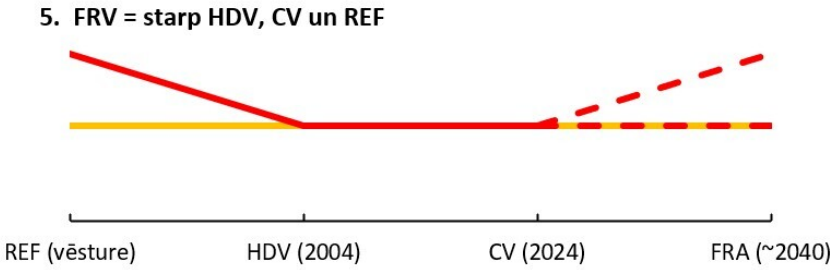
Biotopu valsts līmeņa aizsardzības mērķu (FRV) noteikšana: datu izvēle un eksperta apsvērumi

Biotopa kods	3130
Biotopa nosaukums	Ezeri ar oligotrofām līdz mezotrofām augu sabiedrībām
Eksperte	Lauma Vizule-Kahovska
Darbs pabeigts	28.03.2024.
Vispārējas piezīmes	Visiem ES nozīmes saldūdeņu biotopiem vēstures references platību noteikšanai tika izmantota pašreizējā (DDPS “Ozols”, 2024. gada februāris, 4.pielikums) platība, kas ir līdz šim precīzākā un detalizētākā pieejamā informācija par saldūdeņu biotopu platībām un izplatību Latvijā. FRA noteikšanā izmantotā metode – novērtēšana laika nogrieznī –, no CV vērtībās “kāpjoties atpakaļ”, lai noteiktu saldūdeņu biotopu HDV un REF vērtības, un nosakot mērķplatību jeb references platību.

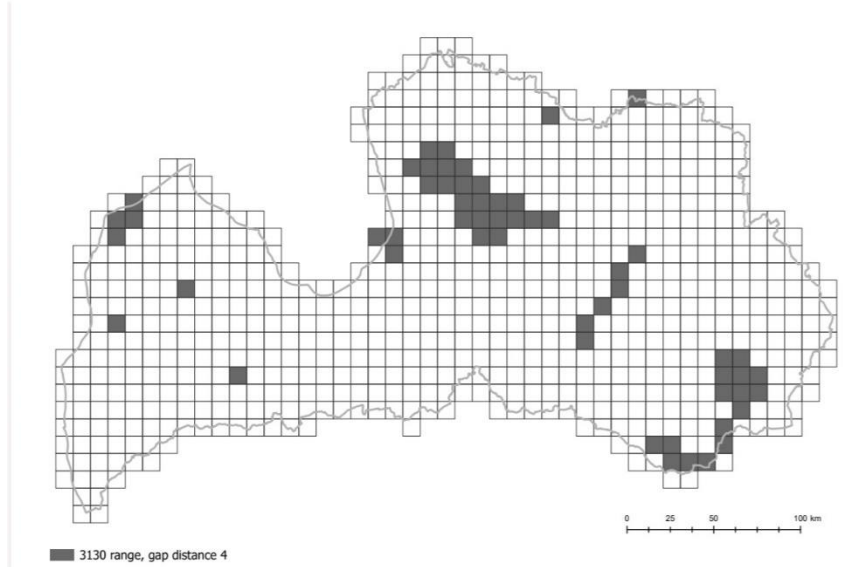
FRA noteikšanā izmantotā metode – novērtēšana laika nogrieznī

REF min, km²	68,44 km ² 20. gs. laikā notika būtiska ES nozīmes biotopam 3130 atbilstošo ezeru skaita samazināšanās. 20. gs sākumā bijuši zināmi 64 šādi ezeri. Nepilnu 100 gadu laikā ezereņu-lobēliju komplekss gandrīz vai pilnībā izzudis 39 ezeros (Suško, 1999). Kā ticami ES nozīmes biotopam 3130 atbilstoši ezeri, kuros mūsdienās reto sugu komplekss bijis sastopams, taču līdz 1990. gadam jau bija izzudis, minami Lāveru ezers, Ūdru (Ataru) ezers, Venču ezers, Sekītis, Sudrabezers, Peldu ezers, Asarītis, Buļļezers, Langstiņu ezers. To skaits varētu būt vēl lielāks, taču par to trūkst datu. Kā ticami ES nozīmes 3130 biotopam atbilstoši ezeri, kuros 1990. gadā vēl bijis sastopams reto sugu komplekss un biotopam raksturīgi apstākļi, ir Kadagas ezers un Lieluikas ezers. Kā datu avots tika izmantoti U. Suško pētījumi (Suško, 1999, 2024), pielāgojot tos jaunākajai ES nozīmes biotopa 3130 noteikšanas metodikai (DAP, 2016). REF platība tika aprēķināta, balstoties uz CV/HDV platību, pie CV/HDV pierēķinot to ezeru platību, kuros 1990. gadā vēl ticami bijis saglabāties 3130 biotops.
REF max, km²	68,44 km ² Pieņemts, ka REF max ir vienāds ar REF min.
REF vid., km²	68,44 km ²
REF periods	1990. gads Kā vēsturiskā reference tika izmantots 1990. gads atbilstoši metodikas (Auniņš, Opermanis, 2022) ieteikumam. 1990. gads ir laiks, kad fundamentālās ainavas izmaiņas Latvijā (mežu-lauksaimniecības zemju īpatsvara attiecība u. c.), kas notika no II pasaules kara līdz Latvijas neatkarības atgūšanai, bija nosacīti apstājušās, un šodien ne īstermiņā, ne ilgtermiņā “iepriekšējais

	stāvoklis” praktiski nav atgriežams. Laika posms starp izvēlēto references gadu un 2023. gadu arī aptuveni atbilst četriem Biotopu direktīvas 17. panta ziņošanas periodiem, un to var interpretēt kā ilgtermiņa tendenci.
HDV min, km²	67,74 km ²
HDV max, km²	67,74 km ²
HDV vid., km²	67,74 km ² HDV platība tika noteikta vienāda ar CV platību, pieņemot, ka divi ezeri ir zaudējuši ES nozīmes biotopa 3130 statusu laika posmā pēc 1990. gada (Kadagas ezers, Lieluikas ezers). Kā datu avots tika izmantoti U. Suško pētījumi (Suško, 2024). Kā HDV nav izmantota ne ES nozīmes biotopa platība, ko Latvija ziņoja Eiropas Komisijai par biotopu stāvokli, iestājoties ES 2004. gadā (EIONET, 2024 – Biotopu direktīvas 17. panta ziņojums par periodu no 2001. līdz 2006. gadam), ne 2013. gadā ziņotā platība (par periodu no 2007. līdz 2012. gadam). Ņemot vērā būtiski uzlabotas zināšanas par 3130 biotopu Latvijā, uz 2004. gadu attiecināmā ziņotā biotopa platība neatspoguļo patieso tā laika situāciju, jo informācija par ES nozīmes saldūdeņu biotopiem Latvijā bija fragmentāra un nepietiekama. Ir mainījusies un precizēta arī ES nozīmes biotopu noteikšanas metodika.
CV, km²	67,74 km ² Aktuālie dati par šī ES nozīmes biotopa izplatību un platībām DDPS “Ozols” (01.02.2024.).
CO platību summa valstī, km²	41,85 km ²
Ilgtermiņa tendence, automātiski	5
Vai paredzamas biotopa platības izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	Jā. Paredzams, ka klimata pārmaiņas ietekmēs saldūdeņu kvalitāti. Iespējamās ūdens noteces režīma izmaiņas un eutrofikācijas intensitātes paaugstināšanās, kā rezultātā izmainīsies gan sugu un struktūru, gan funkciju kvalitāte. ES nozīmes biotops 3130 ir jutīgs pret eutrofikāciju, tās rezultātā biotopam raksturīgās sugas un struktūra izzudīs, un izveidosies ES nozīmes biotops <i>3150 Eitrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju</i> .
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	Jā.
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	Nē. Tā kā 3130 biotopam atbilstošu ezeru novietojumu primāri nosaka hidroģeoloģiski apstākļi un ezera attīstības (sukcesijas) pakāpe, nav raksturīga antropogēna rakstura biotopa platību fragmentācija.
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja	Jā.

<p>samazināšanos, vēl darbojas?</p>	<p>Lielākā daļa apdraudošo faktoru ir līdzīgi visiem saldūdeņu biotopiem, tie saistīti ar hidromorfoloģiskajām pārmaiņām un eitrofikāciju (Auniņš (red.), 2013).</p> <p>Atbilstoši Biotopu direktīvas 17. panta ziņojumam par 2013.–2018. gada periodu, būtiskākās slodzes un apdraudējumi ir punktveida un difūzais piesārņojums no lauksaimniecības, punktveida piesārņojums no apdzīvotām vietām, intensīva mežizstrāde un kailcirtes, kūdras ieguve tiešā tuvumā, rekreācijas ietekme, hidroloģiskā režīma pārmaiņas.</p>
<p>Vai biotopa izplatības areālam kādā no laika nogriežņiem ir bijušas negatīvas tendences?</p>	<p>Jā.</p> <p>Biotopam 3130 atbilstošo ezeru skaits ir samazinājies kopš 20. gs. sākuma, kā arī to skaits ir sarucis kopš 1990. gada.</p>
<p>Papildjautājumu summa</p>	<p>80</p>
<p>Intervāls</p>	<p>0,70661816</p>
<p>Atbilstošs scenārijs saskaņā ar metodikas 8. att. (ilgtermiņa tendence)</p>	<p>5. scenārijs</p> <p>5. FRV = starp HDV, CV un REF</p> <p>REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRA (~2040)</p>
<p>FRA</p>	<p>67,74 km² FRA = CV</p> <p>Noteikts, balstoties uz ilgtermiņa tendenci, izvērtējot labākos pieejamos datus, un eksperta vērtējumu. ES nozīmes biotops 3130 ir neatjaunojams, tā platību nav iespējams palielināt vai izveidot no jauna. Nepieciešams saglabāt pašreizējo ES nozīmes biotopa platību, nepieļaujot biotopa kvalitātes samazināšanos un biotopa izzušanu.</p>

FRR noteikšanā izmantotie apsvērumi

Vai izplatības areāla HDV ir visa Latvija?	<p>Nē.</p> <p>Latvijā reti sastopams biotopu veids, kura izplatības areāls ir 5232 km². Izplatīts galvenokārt Vidzemē, piemēram, Ummis, Mazuikas ezers, Ungurs, un Latgalē, piemēram, Sīvers, Riču ezers, Varnaviču ezers. Atsevišķi ezeri sastopami Kurzemē, piemēram, Pinku ezers un Brocēnu Baltezers.</p>
Vai biotops aizņem visu iespējamo areālu Latvijā?	<p>Jā.</p> <p>Biotopam 3130 atbilst mezotrofie, oligodistrofie un vāji eitrofie ezeri. Pašreizējais biotopa izplatības areāls ir 5232 km², kas noteikts 10 x 10 km kvadrātu tīklā (koordinātu sistēma ETRS89-LAEA, ESPG:3035), izmantojot Biotopu direktīvas 17. panta ziņojuma Range tool (izmantojot gap distance 4). Biotops aizņem visu iespējamo areālu Latvijā.</p>
Vai biotopa areāls Latvijā ir samazinājies, un pārmaiņas nav saistītas tikai ar uzlabotām zināšanām par biotopa izplatību?	<p>Nē.</p> <p>Ir samazinājies biotopam atbilstošo ezeru skaits (skaidrojums redzams FRA sadaļā), taču biotopa izplatības areāls palicis nemainīgs.</p>
REF min, km²	—
REF max, km²	—
REF vid., km²	—
REF periods	—
HDV min, km²	—
HDV max, km²	—
HDV vid., km²	—
CV (pašreizējais areāls), km²	5232 km ²
Saskaņā ar Metodikas 8. att.	1. scenārijs

atbilstošs scenārijs un mērķa scenārijs	<p>1. FRV = HDV = CV</p> <p>REF (vēsture) HDV (2004) CV (2024) FRR (~2040)</p>
Vai paredzamas areāla izmaiņas klimata pārmaiņu rezultātā?	—
Vai Latvijā ir >1% biotopa platības ES Boreālajā reģionā, t. i., Latvijai ir starptautiska atbildība attiecīgā biotopa saglabāšanā?	—
Vai Latvijā biotopa platības ir fragmentētas?	—
Vai negatīvie faktori, kas izraisīja samazināšanos, vēl darbojas?	—
Vai biotopa platībai kādā no laika nogriežņiem ir bijušas negatīvas tendences?	—
Papildjautājumu summa	—
Intervāls	—
FRR	5232 km² FRR = CV

Literatūra un dati

Auniņš A. (red.) 2013. Eiropas Savienības aizsargājamie biotopi Latvijā. Noteikšanas rokasgrāmata, 2. papildināts izdevums. Latvijas Dabas fonds, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, Rīga.

Auniņš A., Opermanis O. 2022. Vadlīnijas sistemātiskai sugu un biotopu aizsardzības mērķu noteikšanai. Versija 2.0. Latvijas Universitāte, Dabas aizsardzības pārvalde, https://latvianature.daba.gov.lv/wp-content/uploads/2022/10/Vadlinijas_sugu_biotopu_aizsardzibas_merkiem_2.0.pdf.

DAP, 2016. ES nozīmes biotopu izplatības un kvalitātes apzināšanas un darbu organizācijas metodika. Dabas aizsardzības pārvalde, <https://www.daba.gov.lv/lv/biotopu-kartesanas-metodikas-0> (skatīts 28.03.2024.).

EIONET 2024. Article 17 web tool, <https://nature-art17.eionet.europa.eu/article17/>.

Suško U. 1999. Vides aizsardzības speciālistu priekšlikumi un ieteikumi līdzsvarotai attīstībai unikālajos Rīgas rajona lobēliju - ezereņu ezeros. Npublicēts materiāls.

Suško U. 2024. Izzudušie lobēliju - ezereņu un citi ezeri. Npublicēts materiāls.

Pielikumi

4. pielikums – aktuālās biotopa 3130 platības (01.02.2024., DDPS “Ozols”), vektordatu slānis.